

R

Sağ, Nazım Hikmet'e nasıl bakıyor?

Vatan Millet Nazım...

Türkiye bugüne kadar Nazım'ın mezarını çok konuştu. Vatan–Millet–Sakarya edebiyatını dahi kıskandıracak boyuta ulaşan bu mevzu bundan sonra da konuşulacak gibi. Mezar Moskova'da mı kalacak, Türkiye'ye mi gelecek bilinmiyor. Ama bilinen bu konunun belli çevrelerde “istismar” edildiği. Mezarın getirilmesini kimin isteyip, kimin istemediği ise belli değil

OSMAN İRİDAĞ

Türkiye gündeminin son iki ayında onun ismi vardı. Ülkenin pek çok ünlü politikacısı, yazarı, aydını günlerce onu yazıp, çizdi. Hakkında televizyon programları yapıldı, dizi yazılar yayınlandı. Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük şairlerden biri olmasından, gerçek bir vatan haini olduğuna kadar pek çok şey söylendi. Ama en çok da “mezarı” konuşuldu. Şiirleri, yazdıkları, yaşarken hissettikleri, “ölüsü” kadar ilgi görmedi. Özellikle son bir kaç yıl içerisinde bahar aylarının gelmesiyle birlikte, mezarının Türkiye'ye getirilmesi, sol'un gündemindeki yerini alırken, Kültür Bakanlığı bu konuda öncülüğü kimseye kaptırmadı. Ama ailesi böyle bir olaya izin vermeyeceklerini söyleyince, konu bir anda unutuldu. Ve “mezar efsanesi” bir dahaki bahara

kadar rafa kaldırıldı.

Yıllarca önce ülkeyi terk ederek Rusya'ya sığınan ve havaalanına indikten sonra "Beni Stalin yarattı" diyerek, komünizmin simge isimlerinden biri haline gelen Nazım Hikmet'ten söz ediyoruz. Kimilerine göre vatan haini, kimilerine göre heykeli dikilecek insan olan Nazım Hikmet'ten.

Bugün çok kimse onun şairliği ve yazarlığı hakkında bilgi sahibi değildir belki, ama mezarının nerede olduğu, Türkiye'ye niçin getirilmediği, hangi fikrin savunucusu olduğu herkesin malumudur. Üzerinde çok konuşulan bir isim olmasına rağmen, Türkiye'nin onu konuştuğunu söylemek ise güç. Sol kesim, biraz da ideolojik olarak Nazım'ın mezarını ısıtıp ısıtıp "Getiririz ha!" der gibi ülke gündemine getirmesine karşılık, sağ'dan bu konuda fazla bir ses çıkmıyor. Sağ'ın pek çok yazarı, aydını tartışmaların dışında kalmayı yeğliyor. Onun Türkçe'yi iyi kullanmış bir şair olması, memleket hasretini konu alan şiirler yazmış olması da sağ'ın ilgisini çekmek için yeterli olmuyordu.

İyi de sağ onun için ne düşünüyor? Mezarının Türkiye'ye getirilmesine, vatandaşlığının iadesine karşı mıydı? Nazım'ın tabu gibi gösterilmesi onları rahatsız ediyor muydu? Kısacası Nazım, "sağ" için ne anlam ifade ediyordu?

Necip Fazıl Kısakürek, 1960'lı yıllarda Yeni İstanbul gazetesinde neşredilen hatıratında şöyle anlatıyor:

"İkinci Dünya Harbi arefesinde, Nazım'ı bir akşamüstü yanımda Vakit gazetesi müdürü Rasim Us olduğu halde cezaevinde ziyaret ettim. Tel örgülerle geldi.

- Nazım, dedim, benim rejimim olsa seni asardım. Fakat bu hiçlik rejiminde fikirsiz ve imansız insanların seni süründürmesinden müteessirim. Onun için ziyaretine geldim.

Gözlerinde iki damla yaş, cevap verdi:

- Benim de rejimim olsa, ben de seni asardım. Sonra da darağacının altında ağlardım. Seni anlıyorum. Bil ki, bu soylu tarafının daima takdircisi kalacağım. "Bu onunla son karşılaşmam ve konuşmam oldu. Bu tarihten sonra Nazım yıllarca hapiste yattı veya Bursa sokaklarında dolaştı. Demokrat Parti iktidarının başında da zindan kaydı silindi. Ve doğru Rusya'ya dümen kırdı. Onun bu kaçışını vatan hainliği telakki edenlerle aynı fikirde değilim. Nazım'ın bilinen manada vatan hainliği yoktu. Fa-

kat Türk'ün ruhuna ihaneti vardı. Bu ihanet yüz bin vatan satmaktan beterdir. Ve üzerinde durulması gerekli bir-cik noktadır. Nice vatanperver geçinen insanlar vardır ki, yurdumuzda suçları Nazım'inkinden aşağı değildir. Onlar, hiç olmazsa inandığı batıla sadık kalmış olan Nazım'ın fikir namusundan bile mahrumdurlar. Nazım, işte bu gibilerini yetiştiren son asır başboşluk ikliminden kurtulayım derken kendisini ateşe atmış, yanık bir kafadır. Cemiyet ona ve kendisine bakıp başını dövsün.

Necip Fazıl 1960'ta Nazım Hikmet için bunları söylerken, bugün "sağ" da yer alan aydınlardan kimi onun için zaman ayırmayı bile gereksiz görürken, kimi de "yukarı tükürsen bıyık, aşağı tükürsen sakal" sendromunu yaşıyor. Bu dosyayı hazırlamak için görüşlerine başvurduğumuz sağ'ın en medyatik ve en popüler bazı isimleri "İnanın hiç zamanım yok", "Konuşmaya bile değmez", "Bu konuda beni mazur görün" diyerek sessiz kaldılar.

Bazı yazarlar böyle düşünmesine rağmen sağ'ın Nazım konusunda eskisi gibi ilgisiz olduğu da söylenemez.

Bunun en müşahhas örneği Milliyetçi Hareket Partisi'nin son olağan kongresinde yaşanmıştı. Alpaslan Türkeş'in konuşmasında beklenmedik bir şekilde Nazım'ın 'Davet' şiirinden, "Dört nala gelip Uzak Asya'dan, Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan Bu memleket bizim"

mısralarını okuması, başta MHP olmak üzere sağ'da bazı şeylerin değişmekte olduğunu gösteriyordu. En azından belli bir kesim tarafından sürekli istismar edilen bir ismin, solun tekelinden kurtarılması açısından önem taşıyordu Türkeş'in adımı. Geçen günlerde Moskova'yı ziyaret eden Anavatan Partisi lideri Mesut Yılmaz'ın da aslında gizli bir Nazım hayranı olduğu kendi sözlerinden anlaşılıyordu. Yılmaz, Nazım'ın mezarını ziyareti sırasında, eskiden evlerinde Nazım'ın çizdiği iki adet çiçek resmi olduğunu söylüyor ve Türkiye'ye getirilmesi konusunda, parti olarak ellerinden gelen gayreti göstereceklerini belirtiyordu.

Mesut Yılmaz'ın gerçek bir Nazım hayranı olup olmadığı bilinmez; ama, sağ bir partinin "Nazım'ın mezarına

Mustafa ÖZEL (Yeni Şafak Gazetesi Yazarı):

Nazım bizim kaçağımız

Nazım Hikmet, kötü okul kurbanı. "Mektepten Memleket"te" bir türlü dönemeyişinin başlıca sebebi bu. Kaba maddecilik, o duyarlı ve dürüst insanın mezarı oldu. Kendinden önce Yahya Kemal ve Yakup Kadri de "yatılı" okumuşlardı. Tecessüs ruhunu büsbütün kaybetmedikleri için, sonunda kör topal memleketi dönebildiler.

Nazım, yirmi yaşında insanlığın ezeli ve ebedi bütün meselelerini çözen formülü bulduğuna inanıldığı için hayatına da yazık etti, şiirine de. Ne kendi tarihini tahlil edebilecek hazırlığı vardı, ne Batı tarihini.

Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Cemal Süreya, Sezai Karakoç, İsmet Özel. Birinciler geleneğin son halkası idiler, ikinciler yeniliğin ilk halkası. Nazım, aradaki berzaktır. Aruzla rabıtası olmasa, serbest şiiri o kadar gür sesle "söyleyemezd." Yu-

karıdakilere göre daha çok özgün, daha az şair. Şöhretini şiirinden çok, hayalleri okşamasına borçlu. Toplumsuz toplumcularımızın ilki. "Toplumcu" olmak için, toplumdan uzağa düştüler. Aşılması imkansız bir çelişkiydi.

Nazım, "bizim" kaçağımız. Mezarının Anadolu'da bir söğüt gölgesine getirilmesi sıcak karşı-

lanmalı. Bu toprak kendine isyan eden (daha doğrusu, cilve yapan) nice evladını bağrına basmıştır. Hem, Nazım'ın Rusya'ya kaçışı, ülkeye değil, rejime isyandı. Yeterince hayal kırıklığı yaşadı. Yatılı okumanın ezikliği üzerinden atamamak sadece onun değil, neredeyse bütün Türk aydınlarının kaderi. Onlar tarihlerini inkar etmeler de, biz kaçaklarımızı inkar etmeyelim. Torunlarının emaneti sayalım. Onlara sahip çıkalım ki, torunları kurtulsun.

sahip çıkması” Nazım istismarının sona ermesi açısından önem taşıyordu.

Biz de dergi olarak, sağ’ın bu konuda değişen, ya da eskiden beri sürdürülen politikasının ne olduğunu öğrenebilmek için hazırladığımız üç soruyu bu kesimin önde gelen partilerinin temsilcilerine, yazar, çizer ve düşünürüne sorduk. Soruşturmamıza katılanlara sorduğumuz sorular şöyleydi.

1- Nazım Hikmet’in mezarının Türkiye’ye getirilmesi konusunda yapılan tartışmaları ciddi buluyor musunuz? Sizce mezarı getirilmeli mi?

2- Nazım Hikmet’in şairliği ve vatandaşlığı konusunda neler düşünüyorsunuz?

3- Türkiye devlet olarak Nazım’a sahip çıkmalı mı? Uluslararası bir şair olması, ülkemizin tanıtımına katkıda bulunması devlete bu konuda bir sorumluluk yükler mi?

Bu sorulara cevap verenlerin en çok şikayetçi olduğu konuların başında, Nazım’ın istismar edilmesi geliyordu. Onun şairlik tarafının gözardı edilerek bir ideoloji adamı olarak ortaya çıkarılması rahatsızlık veriyordu. Onlara göre sol gerçekte, Nazım’ın mezarının Türkiye’ye getirilmesine taraf değildi. Çünkü ellerindeki “tabu”nun yıkılmasını istemezlerdi.

Nazım Hikmet’in mezarının Türkiye’ye nakli konusunda gelen cevaplar, beklendiğinin aksine son derece o-

lumluymdu. Mustafa Özel, Nazım’ı bir “kaçak” olarak tanımlarken, onu inkar etmenin mümkün olmadığını belirtiyor ve mezarının Anadolu’da bir söğüt ağacının gölgesine nakledilmesine sıcak bakılması gerektiğini söylüyordu. Türkiye Gazetesi yazarı Ahmet Kabaklı da Nazım’ın mezarının getirilmesinden kimsenin rahatsız olmayacağını, böylelikle solcuların istismarından kurtarılacağını söylerken, mezarın Türkiye’ye nakli konusunda bir sa-

kınca görmediğini belirtiyordu. Tabii bunun yanında şiddetle karşı çıkanlar da yok değildi. Örneğin Altemur Kılıç, Nazım’ın Türkiye’ye getirilmesine yeni olaylara meydan vermemesi için karşı çıkarken, Yavuz Bülent Bakiler, şiirlerinde Moskova’da yaşamaktan çok mutlu olduğunu söyleyen bir insanın mezarının Türkiye’ye getirilmesinin hem Nazım’a, hem de Türk milletine saygısızlık olacağını ifade ediyordu. Mehmet Şevket Eyyi ise mütekabiliyet esasını şart koşarak, Vahdettin’in mezarı muhteşem bir törenle getirilirse, Nazım’ın da getirilebileceğini söylüyordu.

Nazım’ın şairlik tarafı ise genelde takdir görüyor, onun Anadolu Türkçesi ile İstanbul Türkçesi’nin sentezini yapmış iyi bir şair olduğu belirtiliyordu. Mezarı konusunda kesin tavır alan ve kendisi de bir Türkçe ustası olan Yavuz Bülent Bakiler bile Nazım’ın Türkçesi’nin kendisine hitap ettiğini söylemekte bir sakınca görmüyordu.

Nazım’ın uluslararası bir şair olarak Türkiye’nin tanıtımına katkıda bulunmasının, devlete bu konuda bir sorumluluk yükleyip yüklenmediği şeklindeki sorumuza verilen cevaplar ise, ağırlıklı olarak bunun devletin ideolojisiyle ters düşeceği yolunda idi. Nazım, zamanında bu rejime isyan ederek, yurt dışına kaçmış olduğu için, rejimin ona sahip çıkması çok zordu. Zaten, devletin ondan önce kucak açması gereken o kadar çok şair ve düşünür vardı ki, Nazım bu sıralamada en sonlarda gelirdi.

Biz çok konuşulan bu konuda daha fazla söz söylemenin gereksiz olduğunu düşünüyor ve Türkiye’de binlerce çınar ağacı olduğunu hatırlatarak Nazım’a bir de sağ’dan bakmak istiyoruz...

ALİ BULAÇ (YENİ ŞAFAK): YAKINLARI İSTİYORSA GELSİN

Bir Müslüman olarak ben mezara çok önem vermem. Kişi öldükten sonra İslami usullere göre herhangi bir yerde gömülebilir ve mezarın kalıcı olmaması çok daha iyidir. Ancak Nazım Hikmet’in yakınları illa da mezarını getirtmek istiyorlarsa getirtebilirler. Çünkü Nazım yurtdışına kaçmak zorunda bırakılmıştır; ona bunu reva görenler de bugün solun destek verdiği kimselerdir.

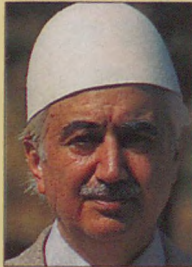
Nazım’ın iddia edildiği gibi aşılamaz bir şair olduğu kanısında değilim. Tabii ki iyi bir şairdir, ama ondan bü-

Mehmet Şevket EYĞİ (Milli Gazete Yazarı):

Mütekabiliyet prensibi şart

Nazım Hikmet’in mezarının Türkiye’ye getirilmesinde mütekabiliyet prensibini kabul ediyorum. Sultan Vahdettin’in mezarı büyük bir törenle Türkiye’ye getirilecekse, Nazım’ın mezarı da getirilsin. Yapılan tartışmaları Nazım’ın şairlik ve edebi yönünden ziyade, ideolojisiyle ilgili olduğu için ciddiye almıyorum.

Tevfik Fikret’te dinimize aykırı şiirler yazmıştır. Ama onun eserlerinde bir estetik, bir zevk vardı. Edebi değeri vardı. Ama Nazım için aynı şeyleri söylememiz mümkün değil. Rusya ile mücadele halinde olduğumuz

bir zamanda Rus denizaltısıyla kaçmış, havalanına inince, Türkiye düşmanı, din düşmanı Stalin için şu sözleri söylemiştir. “Benim vatanım Sovyetler Birliği’dir ve beni Stalin yarattı.” Bu sözleri sarfettiği ve askeri bir denizaltıyla Türkiye’den kaçtığı için vatandaşlıktan ihraç edilmiştir. Tekrar iadesi ise mümkün değildir.

Kesinlikle sahip çıkmamalı. Zaten bugün Nazım’ın iadesini isteyenler bunu devlet adına değil, kendi ideolojileri adına yapıyorlar. Çünkü Nazım’ı Atatürkçülükle bağdaştırmak mümkün değil. Nazım, 17 yıl bu sisteme muhalefetten hapis yattı.

yük ve önemli şairler de var. Vatandaşlığına gelince, eğer ailesi iade-i itibar meyanında vatandaşlığında ısrar ediyorsa, bu da mezar gibi onların bilebileceği bir iştir. Ancak İskilipli Atif Hoca'nın da haksız yere idam edildiği kabul edilmeli ve ona da iade-i itibar hakkı sağlanmalıdır.

Ben devletin hiçkimseye sahip çıkmasından yana değilim. Devlet daima taraflı olur. Nazım Hikmet'in uluslararası bir şair olması devletin illa da ona sahip çıkmasını gerektirmez. Türkiye'de sol devletin desteğinde gelişebilir ancak. Dün Nazım'ı hapisanelere atanlara bugün solun arka çıkması ve hiçbir şey yokmuş gibi davranmasını anlamıyorum. Onlar Nazım'a haksızlık yapanlarla uğraşınlar.

**AHMET KABAKLI (TÜRKİYE GAZETESİ):
KİMSE RAHATSIZ OLMAZ**

Hayır, ciddi değildir. Vatan kavramına ideolojisi icabı sıcak bakmadığını sanıyorum. Bu bakımdan mezarını taşımak, ona hakaret de sayılabilir. Kendisinin Moskova için "vatanım" dediği de biliniyor. Nazım'ın ölüsünü Türkiye'ye taşımak onu değil de, onu politikada kullanmak isteyenleri memnun eder ancak. Ama yine de getirilebilir. Bundan rahatsız olacak kimse bulun-

mayacaktır.

Vatandaşlığı kendisi istememiştir. Şairliği üzerine, yakında çıkacak Nazım Hikmet kitabımda geniş hükümler bulacaksınız.

Sanatkarına, ama her türlü sanatkarına sahip çıkmak, devlete yakışan bir iştir. Çok şükür, yıkıcı, kanlı, düşman ideolojilerden kurtulma günlerine biz de ulaşıyoruz. Bu bakımdan T.C Nazım'a sahip çıkmakla bir şey kaybetmez. Devletin, şairleri yaşatma politikası varsa, bundan Nazım gibi N. Fazıl da, Nihal Atsız da, Arif Nihat Asya da ve şiirimize 800 yıldan beri hizmet etmiş her sanatkarımız da hissesini almaktadır.

**D. MEHMET DOĞAN
(YAZARLAR BİRLİĞİ BAŞKANI):
FATİHA MI OKUYACAKLAR?**

Nazım Hikmet'in mezarının Türkiye'ye getirilmesi tartışmaları ciddi olsa bile anlamlı değil. Nazım'ın oradaki varlığı bir hatırlatmadır. Bu hatırlatmadan ders alınması için mezarının bulunduğu yerde kalması doğru olur.

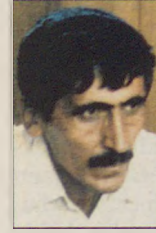
Sanki Türkiye'ye getirilse başına gidip Fatiha mı okuyacaklar!

Nazım Hikmet, devlet tarafından vatandaşlıktan çıkarılıysa, iade-i itibar nevinden bir düzenleme düşünüle-

bilirdi. Nazım arzu ettiği bir sonuca ulaşmıştır. Bunda hata da sevap da kendisinin. Bu sebeple bir düzenlemeye, iade-i itibara ihtiyaç yoktur.

Devlet kendi mantalitesine uygunsa Nazım'a sahip çıkar. Bence devletin ölen yazar ve şairlerden çok, yaşayanlara karşı sorumlulukları olması lazım gelir.

**ABDURRAHİM KARAKOÇ (ŞAIR –
GÜNDÜZ GAZETESİ): MOSKOVA İDEAL**

Nazım Hikmet'in mezarının Türkiye'ye getirilip getirilmemesi hiçbir şeyi değiştirmez. Tartışmalar ideolojiktir. Moskova onun için en ideal yerdir. Bence bir yığın kemığın gelmesi önemli değildir. Behice Boran'ın kemikleri geldi de ne oldu ki?

Nazım Hikmet'in Türkiye'de yazdığı şiirler şiir olarak iyidir. Ancak Moskova'ya gittikten sonra şiirinde ideolojik bir yükseliş, şiir olarak çöküş mevcuttur.

Vatandaşlığı konusu ne demek? O zaten vatanını seçmişti. Şimdi Türkiye kemik vatanı mı olsun? Ölünün vatanı olmayacağını neden idrak etmiyorlar anlamış değilim.

Türkiye devlet olarak Nazım Hikmet'e sahip çıktığında kendini inkar etmiş kabul ederim. Türkiye aleyhinde

Yavuz Bülent BAKİLER (Türkiye Gazetesi Yazarı-Şair):

Nazım Moskova'da çok mutlu

Hem de çok ciddi buluyorum. Çünkü gaye; Nazım Hikmet'in şairliğine, sanatına sahip çıkmak değildir. Sovyetler'de iflas eden Marksizmi birtakım adamlar (Nazım Hikmet'i yem olarak kullanıp) Türkiye'de yaymak, yaşatmak, sevdirmek istiyorlar.

Bana göre Nazım Hikmet Moskova'da kalmalı. Onun mezarını Türkiye'ye getirmek, ruhunu çarmıha çivilemek gibi birşey olur. Çünkü Nazım, Moskova mezarlığında, kendisi gibi düşünen, kendisi gibi yaşayan insanların arasında yaşıyor. Moskova'da çok hür ve çok mutlu yaşadığını, şiirlerinde söyleyen bir adamın mezarını Türkiye'ye getirmek hem ona, hem de Türk milletine saygısızlıktır.

Nazım'ın bütün şiir kitaplarını dikkatle okudum. Nazım'ın Türkçesi bana hitap eden bir Türkçe. Yani güzel sağlam ve temiz bir Türkçe. İyi bir şair. Güçlü bir şair. Ama katıyen solcularımızın şişirdikleri kadar değil. Birtakım şiirleri var ki sade, temiz bir nesirden ibaret.

Nazım'ın vatandaşlığına gelince: O Türkçesi güzel olan bir Rus vatandaşıdır. Lenin kadar, Stalin kadar samimi, saf ve idealist bir vatandaştır. Rusya'da milyonlarca insanın suçsuz yere katledilmesine Rus asıllı yazarlardan isyan çılgınlığı yükselmiştir de, Nazım'dan "tı" sesi bile çıkmamıştır. Onun bu samimi, bu cesur, bu inanmış Rus hayranlığını, Rus vatandaşlık şuurunu her zaman takdirle anlatmışımdır.

Devletimiz önce kendine sahip çıkmalı. Bizi millet haline getiren kültür değerlerimizle kol kanat germeli. Biz Nazım'la, Nazım'ın şiirleriyle değil, içerde ve dışarda çok ciddi bir siyaset uygulayarak itibarlı bir millet ve devlet olabiliriz. Şimdi bizi PKK teröründen Nazım'ın şiirleri kurtarabilir mi? 12 mil ihtirasıyla bizi Ege'ye hapsetmek isteyen Yunanlılar'a Nazım'ın şiirleriyle mi karşı çıkacağız? Devletin sorumlulukları arasında Nazım, yüz numarada bile değildir.

en ağır ithamları yapan, fanatik bir komüniste Türkiye devleti hangi gerekçeyle sahip çıkmalı? Devlet bu çamura girmemeli.

Uluslararası şair olması değil, uluslararası bir komünist olması ve solcuların bu özelliğinden dolayı uyguladıkları baskı ve buna bir de uluslararası siyasi baskı eklenirse, bizim devleti idare edenlerin fazla dayanacaklarını zannetmiyorum.

KADIR MISIROĞLU (ARAŞTIRMACI – YAZAR): NAZİM TÜRK DEĞİL Kİ

Tükenen sol kendini gündeme getirmek için bir bahane arıyor. Hadise bu maksadın eseridir. Nazım Hikmet hiçbir mecburiyeti olmadığı halde ülkeden kaçmıştır. Rusya'yı tercih etmiş.

Beğendiği ülkede öldüğüne ve orada kaldığına göre niye Türkiye'ye getirilmek isteniyor? Bu Nazım'ın kendi zati düşüncesine aykırı. Bir vasiyeti olacağına inanmıyorum. Türkiye'den nefret eden birisi, Türk bile değil. Tanzimatçı Reşit Paşa'nın Londra'da büyükkelçi iken Kavas olarak kullandığı

Polonyalı bir Yahudi'nin torunu. Adam kendini Türk hissetmemiş, Türkiye'yi vatan kabul etmemiş ki.

Sol kendine yeni bir sermaye arıyor. Sansasyondur sadece.

Gitmekle vatandaşlıktan atılmış değil ki, 12 Eylül'ün maskaralığı bu. Vatandaşlığı versen ne olacak ki? Kullanamayacağı bir vatandaşlığı ne yapacak? Basit bir Rus şairinin Türkçe tercümesidir Nazım. Nazım hangi şiiriyle büyüktür söylesinler bakalım. İnsanların hafızasında yer bulan, bir hadise karşısında söylemek lüzumunu hissettiği bir beyit var mıdır. Ben Nazım'ın büyük bir şair olduğuna kani değilim. Bir mısra bile görmedim. Komünist propaganda yapanların dışında kim Nazım'ı şair kabul etmiş? İlim muhitlerinde, edebiyat muhitlerinde büyük bir şair olarak kabul olunuyor mu? Hayır.

Onun beynelmilel bir şair olduğunu kabul etmiyorum ki, Türkiye'nin tanımında rol oynayacağını kabul edeyim. Bu devlet Müslüman değildir; ama komünist de değildir. Ben komünistim diyen adama devlet niye sahip çıksın.

YAŞAR KAPLAN (AKİT GAZETESİ): SOL İSTEMİYOR

Bu tartışmaların gündeme getiril-

mesinin iki nedeni var. Birincisi fikir ve sanatta tükenen sol'un artık edebiyat dışı bazı tartışmalarla gündemde kalmak istemesi, ikinci neden de, bazı solcuların kendi küçük dünyaları içindeki konumlarını pekiştirme ve daha iyi yer edinme hesapları. Mezarının Türkiye'ye getirilmesine karşı değilim. Ama böyle bir şeyi sol kesimin, özellikle kalbinde hâlâ Nazım sevgisi taşıyanların istememesi gerekir. Çünkü mezarının Türkiye'ye getirilmesi, Nazım Hikmet romantizminin sonu olur.

Nazım Hikmet iyi bir vatandaş, hatta iyi bir yoldaş değildi. Ounun vatana dair bazı şiirleri varsa da, kendine özgü bir küçük dünya sevgisidir ondaki, gerçek anlamda bir vatan sevgisi değil.

Şairliğine gelince... Tanpınar, edebiyat üzerine yaptığı değerlendirmelerinde Nazım Hikmet'ten genç bir yetenek olarak söz ediyor. Nazım Hikmet'in beğendiğim bazı şiirleri var. Fakat öyle şiirleri var ki, bir sanat dergisinde yayımlanmaya bile değer bulmam.

Her çeyrek yüzyılda yeniden kurulan dünyamızın şimdiki halinde Nazım gibi şairlere artık ihtiyaç duyulmuyor. Nazım'ın uluslararası bir şair olduğunu söyleyenler var ama buna kim inanır? Sadece sosyalist ülkelerdeki bazı çevreler tarafından tanınan Nazım'ı bir dünya şairi olarak görmek yanlış. Diğer yerlerde tanınmayan bir Nazım'ın dolayısıyla zaten bir tanıtım gücü olamaz.

DR. DURMUŞ HOCAOĞLU (MARMARA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ): ÜÇ GÜN SONRA UNUTULUR

Ciddi bulmuyorum. Türkiye'de sol kendini yenileyemiyor. Ülkenin sorunlarına çözüm üretmiyor. Alternatif teklifler sunamıyor. Aynı şeyleri tekrarlıyorlar. Çok az olan malzemelerini

temcit pilavı gibi ısıtıp ısıtıp ülke gündemine getiriyorlar. Solun Nazım'dan sonra bir şairi çıkmadı zaten.

Türkiye'ye gelmesi ya da gelmemesi ciddi bir problem teşkil etmemeli. Hiçbir önemi yoktur. Nazım da gelebilir, başkası da gelebilir. Üç gün sonra unutulacaktır zaten.

Ben bir şiir eleştirmeni değilim. Ama Nazım'ın eserlerini okumuş biri olarak orta vasıflı bir şair olduğunu

Baki TUĞ (Ankara DYP Milletvekili):

Türkiye'nin başka meselesi yok mu?

Sağ kesimin çoğunluğu Nazım Hikmet konusunda gerçek düşüncelerini ifade etmiyorlar. Politika yapıyorlar. Bunu yaparken de Nazım Hikmet gelmiş geçmiş sanatkarların en büyüklerinden biri olarak ortaya konuyor. Nazım'dan çok daha büyük şairlerimiz vardır. Bir Necip Fazıl'ı, Arif Nihat Asya'yı, Mehmet Akif'i kenara bırakamazsınız. Türkiye'de Nazım'ın üzerinde Türk toplumunun çilesini ızdırabını yaşayan çok şairimiz vardır. Sanki Türkiye'nin bütün meseleleri bitmiş de sıra Nazım Hikmet'e gelmiş. Bu konudaki tartışmaları hiç ciddi bulmuyorum. Nazım Hikmet'in mezarının Türkiye'de ne işi var. Kendisini Türkiye'ye ait görme- yen bir kişinin Türkiye ile ne iliş-

kisi olabilir. Ama herkes yarışa girmiş. Çok üzüliyorum ve utanç duyuyorum. Ben Nazım Hikmet düşmanı değilim. Ama Nazım Hikmet hayranı da değilim. Nazım Türkiye için vaktidir. Vatandan kaçmış, Türkiye aleyhinde 40 yıl faaliyet göstermiştir. Bir dönemde Türkiye aleyhinde çalışmış, dışarı çık kahraman olarak dön. Mezarı Türkiye'ye getirildiği zaman toplumumuz ne kazanacak. Rusya'da kalsa ne kaybedeceğiz. Mezarı getirmenin bana bir faydasını söyler misiniz? Nazım Hikmet'i mesele yapmak bile yanlış. Ömrünü ülkeye adamış nice insana sahip çıkılmıyor, Türkiye aleyhine her türlü çalışmayı yapmış Nazım gibi insanlara gazete ve televizyonlar niye bu kadar sahip çıkıyor anlayamıyorum.

söyleyebilirim. Mayakovski'den çalın-
tı yaptığını söyleyenler var.

Vatandaşlığa geçirilmesine gelince
felsefi açıdan iki nedenle mahzurlu
buluyorum. Birincisi Nazım Hikmet
kendi isteğiyle Türkiye'den kaçarak,
reddi vatan etti. Böyle bir insanın vata-
nı tarafından kabul edilmesini doğru
bulmuyorum. İkincisi o Sovyetler Birli-
ği'nin bir ajanıdır. Komünist partide
yazdığı bir mektupta partinin vereceği
her türlü görevi yerine getirmeye hazı-
rım diyen bir insandır.

Politik açıdan hanımının müracaat
etmesi gerekir. Ailesinin izin vermesi
gerekir. Onun etrafında bir efsane o-
luşturuluyor. Bu efsanenin bitmesi için
Nazım'ın vatandaşlığa geçirilmesi ve
mezarının Türkiye'ye getirilmesi la-
zım.

Nazım herşeyi ile bu devletin aley-
hine çalıştı. Devletin ona sahip çıkması
bir saçmalık olur, iki kendi şahsına
hakaret olur, üç Türk milletine ayıp o-
lur.

ERDEM BAYAZIT (ŞAİR-YENİ PARTİ): SAYGI İLE KARŞILARIM

Bu toprakları ve bu
toprağın insanlarını
anlatan, gerek eserle-
riyle gerek kendisinden
sonra gelenlere et-
kileriyle edebiyat tari-
himizde yer alan bir
şairin mezarının yeti-
ştiği topraklara getiril-
mesini saygı ile karşılarım. Gönül ister
ki, Nazım Hikmet'in mezarını Türki-
ye'ye getirmek isteyenler bu teşebbüs-
lerini salt siyasal amaçlar uğruna yapı-
yor olmasınlar.

Nazım Hikmet şüphesiz güçlü bir
şair: Onun şiirinde; her ne kadar çağı-
nın modasına uyarak materyalist zorla-
malar varsa da, bence esas altyapıyı in-
san ve vatan sevgisi oluşturur. Türk-
çe'nin ifade gücüne katkıları inkar e-
dilemez.

Vatandaşlığı hususuna gelince, bu
kelimeye vereceğimiz anlama göre de-
ğişir. Vatandaşlık siyasal bir tercihse, o
bunu zaten reddetmişti. Ama vatandaş-
lık yetiştirdiği toprakları sevmekse o da
bir vatandaşdır.

Devlet ideolojik bir tavır içinde ol-
mamalı, ideoloji sahibi olan insanlar-
dır. İnsanlığın çektiği çile, büyük ölçü-
de devlet mekanizmasını ele geçirenle-
rin kendi ideolojilerini insanlara zorla,
zorbalıkla dayatmasından kaynaklanır.
Nazım Hikmet eserleri ile, Türk-

çe'nin bir şairi olarak her dilde oku-
nabilir bir düzey yakalamışsa mezarı
Rusya'da da olsa ülkemizin tanıtımı-
na katkıda bulunuyor demektir. Eğer
bir kesim insanımız Nazım'ın mezarını
Türkiye'ye getirmek istiyorlarsa
devlet buna karışmasın.

VEHBI VAKKASOĞLU (GAZETECİ - YAZAR): İSTİSMAR EDİLİYOR

Nazım'ın mezarı
konusundaki tartışma-
ları ciddi bulmuyo-
rum. Fikir, sanat ve e-
debiyat alanında don-
muş, durmuş ve artık
bir varlık gösteremez
hale gelmiş belli bir
çevre, gündemde kala-
bilmek için bu konuyu istismar ediyor.

Şairin mezarından daha önemli o-
lan tarafı, sanatı, düşüncesi ve eserleri-
dir. Bunlar bütünüyle Türkiye'ye gel-
miş, hatta devlet kütüphanelerine ko-
nulmuştur. Mezarı gelse ne olur, gel-
mese ne olur? Onu putlaştırmak ve bir
mit haline dönüştürmek isteyenlerin
tapınağı ve bir bakıma ayın yeri ola-
caksa, mezarı Moskova'da kalmalı...
Yok eğer dua ve fatiha sözkonusu ise,
uzaklık zaten birşey ifade etmez.

Nazım Hikmet şairdir. Fakat, Cum-
huriyet döneminin bile en büyükleri a-
rasına biraz zor girer. Bir Yahya Ke-
mal'le, bir Necip Fazıl'la, bir Arif
Nihat'la kıyaslandığında şiirinin
renkleri solar, derin görünen yanları
sığlaşır.

İlk gençlik yıllarındaki milliyetçi,
hatta Müslüman yapısı çok değişmiş-
tir. Hatta bir ara, kendisini Stalin'in
yarattığını ve Sovyetler'in çocuğu ol-
duğunu bile söyleyebilmiştir. Nazım,
sağlığında Türkiye Cumhuriyeti vatan-
daşı olmayı istememiştir. Vatandaşı ol-
duğu ülkede refah içinde yaşamıştır.
Şimdi, bunca yıl sonra ona tebaiyet de-
ğiştirtmeye kalkmak, kendisine de say-
gısızlık olur.

Nazım'ın uluslararası bir şair ol-
ması ideolojisiyle ilgilidir. Bugün dahi
Türkiye'ye ve Türk'e dost sanatçılar,
hem içeride, hem de dışarıda pek rağ-
bete mazhar olamıyorlar. Devlet, Na-
zım yerine, Yunus'a, Mevlana'ya,
Hoca Ahmet Yesevi'ye sahip çıksın, e-
ğer ülke tanıtımına katkıda bulunmak
istiyorsa. Çünkü, Nazım'da eskimiş o-
lanlar, bu büyüklerde terü taze dur-
maktadır. Üstelik bu büyüklerde, Na-
zım'ın küçük taraflarından da hiçbir
eser yoktur.

Yrd. Doç. A. Turan ALKAN
(Cumhuriyet Üniversitesi
Öğretim Üyesi):

Nazım bu onura layık

Biz problem halletmekte
değil, problem üretmekte
ve onu çoğaltmakta şaşır-
tıcı bir hüner gösteriyoruz. Sı-
radan sokak gösterilerinde bile
görmeyi kanıksadığımız orak-
çekiçli
pankartlar, Lenin
ve Stalin
posterleri
Türki-
ye'nin
"eski en-
dişelerini"
fersah
fersah aş-
tığını gösteriyor. Nazım Hik-
met'in mezarının Türkiye'ye
nakli, 20 sene önce gerçekleşen
ciddi problemler doğurabilirdi;
bugün aynı meselenin problem
haline getirilmesine şaşıyorum.

Vatandaşlıktan çıkarılmış da
olsa, bu topraklarda gömülmeyi
vasiyet etmiş bir insanın arzu-
suna saygı göstermek gerekir.
Kaldı ki Nazım Hikmet bu o-
nura layık bir Türk şairidir.

Nazım Hikmet yaşayan
Türkçe'nin büyük ustalarından
sayılır. Memleket hasretiyle
kaleme aldığı bir kaç şiiri dı-
şında yazdıklarından zevk aldığını
söylemesem de Türkçe'yi
tasarrufu ve şiir kumaşının kalite-
si hakkında değerini teslim
etmek gerekir. Vatandaşlığa iade-
si hususunda eğer bir vasiyete
bulunmuşsa bu arzusuna dahi
saygı göstermek lazımdır.

Sanatkar, rayicini eserleriyle
tayin eder ve bu bakımdan Na-
zım Hikmet'in Türk ve dünya
kamuoyunda devlet desteğine
ihtiyacı olduğunu sanmıyorum.
Devletin bu hususta yapması
gerekten tek şey mezarın naklini
ve "eğer vasiyeti varsa" vatan-
daşlık hakkının iadesi meselesi-
ni, problem çıkarmadan hallet-
mekten ibarettir; iyi şairler za-
ten gerisini hallederler.

**ALTEMUR KILIÇ (ORTADOĞU GAZETESİ):
YENİ OLAYLAR ÇIKAR**

Nazım Hikmet'in mağdur ve kahraman haline getirilmesine ilke olarak karşıyım. İyi bir şair olması da Kurtuluş Savaşı konusunda, vatan konusunda bazı güzel şiirler yazmış olması, şiirlerini kominizm propagandası için kullanmış olduğu gerçeğini unutturamaz. Bence Nazım mağdur olmamıştır. Cezaları haklı nedenlerle verilmiştir. Nazım Hikmet'in mezarını Türkiye'ye getirmek çabalarının gerçekleri ve genellikle Türk koministlerinin gençleri de zehirleyerek toplumumuza verdikleri zararları unutturmak emellerinin bir parçasıdır. Cesedi bırakınız olduğu yerde kendisinin de vatandaşı olmak istediği ülkede kalsın... Kalsın ki burada yeni olaylara da neden olmasın.

İkinci sorunuza da galiba cevap vermiş oldum.

Ben, TC devletinin Nazım Hikmet'e sahip çıkmasına ve mezarının getirilmesine solcu kültür bakanı yoluyla çalışmasına karşıyım. Bütün hayatı boyunca bu devleti yıkmaya çalışmış birisine bu devletin sahip çıkması kadar ters birşey olamaz. Türkiye genelinde dürüst bir kamuoyu araştırması yapılırsa büyük çoğunluğun aynı görüşte olacağına inanıyorum. Bıraki-

nız Nazım yerinde kalsın ve bizi daha fazla rahatsız etmesin.

**SEYFİ ŞAHİN (KAYSERİ MHP MİLLETVEKİLİ):
BIRAKIN SEVDİĞİ YERDE KALSIN**

Nazım Hikmet'in mezarının Türkiye'ye getirilmesi konusuna iki açıdan bakıyorum. Nazım Hikmet kendi döneminde Türkiye için tehdit unsuru olan komünizmi kullanmıştır ve ülkemiz aleyhinde çalışmıştır. Bu yüzden o dönemde hain ilan edilmesi gereklidir. Ama bugün komünizm tehdit unsuru değildir. Çünkü Sovyet emperyalizminin komünizmi kullanma dönemi kapanmıştır. Nazım Hikmet yaşasaydı acaba komünizm için mi çalışırdı yoksa Rus emperyalizmi için mi çalışırdı? Bunu bilmiyorum. Mezarının Türkiye'ye getirilip getirilmemesi bugün artık çok önemli değil. Bu fazla tepki de görmez, ilgi de görmez. Bence sevdiği yerde kalsa daha iyi olur. Rusya'da yatsın. Şiirlerini okudum. İyi şiirleri var. İlk dönemlerinde yazdığı şiirler güzeldir. Ama komünizmi anlatan ideolojik şiirleri beğenmiyorum. Şiirin şekli de Türk nazımına uymuyor. His ve duygularımızı da yansıtmıyor.

Devletin Nazım'a sahip çıkmasına gerek yok. Ayrıca Nazım'ı uluslararası bir şair olarak da görmüyorum.

**K. RAMAZAN COŞKUN (İSTANBUL ANAP
MİLLETVEKİLİ): GETİRİLSİN DE SOLUN
ELİNDEN BİR KOZ DAHA ALINSIN**

Bu tartışmaları ciddiyyetten uzak buluyorum. Komünizmin çöküşünden sonra temelsiz kalan sol, kendisine dayanak aramakla meşgul. Bu uğurda zaman zaman Nazım Hikmet'i kullanıyor. Sanki Türkiye'nin başka hiç bir meselesi yokmuş gibi Nazım'ın mezarının Türkiye'ye getirilmesi için kampanyalar düzenleniyor. Böylece sol kesimin heyecanını diri tutmaya çalışıyorlar. Ben solcuların elinden bu kozun alınması için Nazım'ın mezarının Türkiye'ye getirilebileceğini düşünüyorum. Gelsin, bakalım solcular ne kazanacak hep birlikte görelim. Türkiye'ye geldiği zaman da unutulur gider. Haydar Kutlu ve Nihat Sargın gibi. Solcular siyasi hayatta olduğu gibi sanatta da iki yüzlü ve bağınaz. Nazım Hikmet bayraklaştırılıyor ondan kat kat iyi şairler görmezlikten geliniyor. Ben Nazım Hikmet'i uluslararası şair olarak görmüyorum. Türkiye'deki belirli bir kesim ve Ruslar tarafından biliniyor. Hepsi o kadar.

**ÖKKEŞ ŞENDİLLER (K.MARAŞ BBP
MİLLETVEKİLİ): MEZARINI GETİRMEK
NAZIM'A SAYGISIZLIKTIR**

Nazım Hikmet'in kabrinin Türkiye'ye getirilmesi yönündeki tartışmaları ciddi bulmuyorum. Bir şov olarak değerlendiriyorum. Ayrıca vatana ihanet etmiş birisinin mezarının Türkiye'ye getirilmesini de en azından ona saygısızlık olarak görüyorum. Yani kendisinin kabul etmediği bir ülkeye getirmeyi doğru bulmuyorum. Nazım'ın mezarını Türkiye'ye getirmek şuna benziyor: Adam hayatı boyunca dine imana sövüyor, öldükten sonra camiye götürüyorlar.

Sanata saygım var ama Nazım Hikmet'in şiirlerini de bu çerçevede görüyorum. Vatana ihanet eden bir insanın sanatını değerlendirmem. Nazım vatana ihanet ettiği için bayraklaştırılıyor. Ben Nazım Hikmet'i uluslararası bir şair olarak görmüyorum. Ama uluslararası dedikleri Rusya ise onu bilmem. Devlet vatan hainlerine sahip çıkmamalıdır. ■

İbrahim Halil ÇELİK (RP Şanlıurfa Milletvekili):

Vahdettin'in mezarı da getirilsin

Nazım Hikmet, Necip Fazıl ile birlikte Türk edebiyatının erişilmez şahikalarıdır. Ben bir edebiyatçı olarak Nazım Hikmet'i edebiyata son derece imajları, imgeleri, simgeleri ve memleketimden insan manzaraları ile Ferhat ve Şirin'i ile tanınmasını istiyorum. Sadece Kurtuluş Savaşı Destanı bilinmesin. Ama bir fikrin adamıdır. Kemalizmi, komünizm ile yenebileceğini zanneden bir paşazadedir. Mezarın Türkiye'ye gelmesini istiyorum. Fakat bir şartla. Sultan Vahdettin'in

de mezarı gelmelidir. Kurtuluş Savaşı'nda yarış atlarını satarak savaşa yardım eden Vahdettin gerçek vatan dostu olarak kabul edilmelidir. Mezarı da Moskova'dan daha yakındır, Şam'dadır. Moskova'dan Nazım Hikmet'in mezarının da getirilmesine ve Anadolu'da herhangi bir çınarın altına gömülmesini de savunuyorum. Sol kesim çifte standartlıdır.

Devlet Nazım Hikmet'e sahip çıkmasının ötesinde halk Nazım'ı tanımıyor. Kültür Bakanlığı bir şeyler yapmak istiyor.

